

Badania prowadzone w ramach projektu TransSOL, podsumowanie nr 6: Trzy przypadki zorganizowanego aktywizmu ponadgranicznego

Zdobywanie wiedzy na podstawie dobrych praktyk solidarności ponadgranicznej

Wprowadzenie

TransSOL to projekt badawczy finansowany ze środków Unii Europejskiej, którego celem jest opisywanie i analizowanie inicjatyw i praktyk solidarnościowych w czasach, kiedy istnienie Europy jest zagrożone w konsekwencji kryzysu gospodarczego i finansowego z 2008 roku, problematycznego zarządzania dużymi przepływami uchodźców oraz wynikiem brytyjskiego referendum z 2017 roku dotyczącego Brexitu. Szóste i ostatnie zadanie badawcze obejmuje trzy badania pilotażowe dotyczące przypadków aktywizmu, które okazały się skuteczne w zmaganiu się z najnowszymi wyzwaniami. W wyniku uważnej obserwacji sposobu działania organizacji i sieci obywatelskich możemy dokonywać uogólnień pozwalających na opracowanie przykładowych praktyk, które najwyraźniej sprzyjają solidarności pomiędzy poszczególnymi osobami jak i zbiorowościami społecznymi w różnych krajach europejskich.

Analizując trzy studia przypadków zorganizowanego aktywizmu, można wyodrębnić skuteczne praktyki na podstawie sprawdzonych sposobów promowania solidarności. Dokładnie przeanalizowane trzy badania pilotażowe obejmują:

1) Ponadgraniczną organizację pracowniczą działającą w obszarze tzw. gospodarki fuch [ang. *gig economy*, gdzie rynek pracy opiera się na kontraktach zadaniowych, a nie umowach o pracę] oraz ponadgraniczny strajk społeczny. Przypadek ten był już opisywany w

pakiecie WP4, ukazując transgraniczne działania solidarnościowe w obliczu niepewności zatrudnienia i bezrobocia.

2) „Miasta Solidarności”: nieformalną inicjatywę władz miejskich i przedstawicieli społeczeństwa obywatelskiego, zapraszających uchodźców do swoich gmin nie zważając na przepisy krajowe, budujących sieć ponadgranicznej solidarności z uchodźcami.

3) *Krytykę Polityczną*: założoną w Polsce organizację społeczeństwa obywatelskiego (CSO), działającą w krajach Europy Środkowo-Wschodniej. Organizacja zaangażowana jest w kilka inicjatyw, w tym wydawanie czasopisma, prowadzenie niezależnego portalu internetowego z aktualnościami, wydawnictwa oraz 20 klubów i świetlic w całym kraju.

Te trzy sieci o różnym stopniu organizacji formalnej stanowią odpowiedź na różne aspekty kryzysu i odnoszą się do kluczowych problemów badanych w ramach projektu TransSOL, takich jak migracja i zatrudnienie. Z tego powodu organizacje te zostały wybrane jako przedmioty studiów przypadku, co pozwoliło na zebranie konkretnych pomysłów w oparciu o już funkcjonujące praktyki.

Dowody i analiza

Te trzy studia przypadku ukazują sposób, w jaki aktywiści promują solidarność w następstwie kryzysów finansowych i politycznych występujących w Europie.

1) Sieci ponadgraniczne w „gospodarce fuch” oraz ponadgraniczny strajk społeczny

Ponadgraniczny strajk społeczny rozpoczął się w roku 2014, mając na celu połączenie różnych ruchów skupiających pracowników dorywczych, migrantów i bezrobotnych. W odróżnieniu od instytucji typu związku zawodowe, jest to sieć kontaktów służąca wymianie wiedzy i taktyk działania w wymiarze transgranicznym. W szczególności zajmuje się ona sposobami wstrzymywania pracy jako formy skutecznego aktywizmu. Grupa ta organizuje regularne spotkania międzynarodowe i publikuje materiały w kilku językach europejskich.

Od dwudziestu lat zatrudnienie cechuje większa elastyczność i dorywczość. Wprowadzenie platform internetowych na rynku pracy na przestrzeni ostatnich kilku lat doprowadziło do przekształcenia i przyspieszenia tych procesów, dając początek tzw. gospodarce fuch, czyli systemowi, gdzie pracę wykonuje się jako serię zadań, czemu sprzyjają platformy internetowe. Zmagania pracowników pracujących w takim systemie dorywczym stanowią ciekawą sposobność zbadania relacji pomiędzy innowacjami technologicznymi, sporami społecznymi oraz aktywizmem ponadgranicznym.

Najbardziej znamienne przypadki organizacyjne widać w sektorze dostaw posiłków zamawianych przez klientów. Częstym widokiem w europejskich miastach są młodzi ludzie wożący rowerami pudełka oznakowane logotypami firm takich jak Foodora, Deliveroo, Justeat, Glovo, itd. Klienci zamawiają jedzenie w restauracjach za pośrednictwem stron internetowych lub aplikacji w telefonie, a dostawcy na rowerach dostarczają je tak szybko, jak się da. Formy zatrudnienia zazwyczaj różnią się znacząco w zależności od kraju i firmy, dotyczy to też sposobów zapłaty. Wspólnym mianownikiem jest natomiast fakt, że dostawcy posiłków nie są uznawani za stałych pracowników przez platformy internetowe, za pośrednictwem których zamawia się jedzenie – pracują oni na własny rachunek,

wykonując serie „fuch”, czyli dorywczych zadań zleczanych za pośrednictwem platform internetowych.

Na ironię zakrawa fakt, że to właśnie po części dzięki nowym technologiom w komunikacji internetowej tacy pracownicy byli w stanie zmobilizować się na poziomie transgranicznym. Mobilizacja pracowników dorywczych jako taka, a w szczególności pracowników platform do zamawiania posiłków, od dwóch lat zatacza coraz szersze kręgi w Europie. „Ponadgraniczna mapa strajków na platformach posiłków z dowozem” stworzona przez aktywistów francuskich w roku 2016 ukazuje jedynie trzy akcje protestacyjne: protest przed centralą Deliveroo w Londynie w sierpniu, strajk dostawców Foodora w Turynie w październiku i protest dostawców Deliveroo w Bordeaux w grudniu. W kolejnym roku (tj. 2017), ta sama mapa ukazuje 40 akcji protestacyjnych w 8 różnych krajach (Austria, Belgia, Francja, Niemcy, Włochy, Holandia, Hiszpania i Wielka Brytania).

Zakres wykorzystanych działań taktycznych był raczej szeroki: od małych demonstracji po decyzje o uważnym respektowaniu przepisów drogowych, od okrążania budynku siedziby firmy po dystrybucję ulotek w restauracjach korzystających z platform, od strajków po okupowanie biur firmowych, od odmowy wychodzenia na ulicę w przypadku złych warunków pogodowych po marsze solidarnościowe z aktywistami, i tak dalej.

W większości przypadków obserwuje się wyraźne źródła wsparcia rozwoju mobilizacji w postaci uznanych sieci aktywistów, takich jak *Plan C* w Wielkiej Brytanii lub *Critical Workers* w Niemczech, które albo należały do działających od dłuższego czasu radykalnych opcji politycznych lub uformowały się jako krystalizacje ostatniej fali mobilizacji ruchów przeciwko polityce oszczędności widocznych w kilku krajach europejskich na przestrzeni ostatnich kilku lat. Oznacza to, że wydarzenia z roku 2011 i ich następstwa wywarły wpływ

na możliwości współpracy transnarodowej pomiędzy aktywistami.

2) Miasta solidarności

Począwszy od lata 2015 r. niemal wszystkie kraje objęte projektem TransSOL zostały dotknięte tzw. kryzysem uchodźczym. Przed instytucjami unijnymi spiętrzyły się trudności z zarządzaniem granicami zewnętrznymi i wewnętrznymi, podczas gdy kraje, których granicę uchodźcy przekraczali jaką pierwszą, doświadczyły przeciążenia systemów obsługi i obiektów przyjmujących uchodźców, jak i struktur miejskich i społecznych. Preferowanym miejscem osiedlania migrantów są miasta, i często są to największe ich skupiska.

W obliczu ograniczeń polityki migracyjnej wprowadzonej przez poszczególne rządy krajowe, społeczeństwo obywatelskie organizuje się na innowacyjne sposoby, a na całym kontynencie pojawiają się liczne stowarzyszenia i sieci kontaktów. W znacznej liczbie przypadków inicjatywy te spotkały się z chęcią współpracy ze strony władz miejskich i lokalnych.

Skutkowało to powstaniem nowatorskiego modelu współpracy pomiędzy samorządowymi grupami migrantów, stowarzyszeń nieformalnych oraz strukturami organizacji pozarządowych z jednej strony a władzami miejskimi z drugiej. Jednocześnie taka współpraca sprzyjała powstawaniu nowych sieci ponadgranicznych oraz sieci kontaktów pomiędzy poszczególnymi miastami, mając na celu przedstawienie wspólnych propozycji w zakresie polityki azylowej i migracyjnej oraz koordynację działań praktycznych w zakresie problemów dnia codziennego jak i długofalowych w odniesieniu do przyjmowania i włączenia społecznego migrantów. Takie przykładowe przypadki działania nazywamy „Miastami solidarności”.

Sytuacja w różnych krajach europejskich po tzw. kryzysie uchodźczym w roku 2015 poskutkowała szerokim zakresem działań solidarnościowych, począwszy od inicjatyw

nieformalnych po bardziej strukturyzowane projekty instytucjonalne. Większość z tych praktyk można wyodrębnić, opracować i przetestować jako modele praktyk w zakresie solidarności ponadgranicznej. Praktyki te okazały się skuteczne w ich założeniach i wynikach; zrównoważone z punktu widzenia środowiskowego, społecznego i finansowego; atrakcyjne w kontekście tworzenia pozytywnych wartości społecznych, kultury i wyobrażeń; a nawet udało się je zaadaptować w różnych kontekstach i odtworzyć na większą skalę.

Opisane tu cztery przypadki mające miejsce w Palermo, Barcelonie, Grande-Synthe i Berlinie, a także projekt ponadgraniczny EuroCities Project, ukazują sposób, w jaki sieć kontaktów pomiędzy obywatelami oraz praktyki społeczeństwa obywatelskiego w „Miastach solidarności” mogą przyczynić się do zdefiniowania pojedynczych rozwiązań oraz bardziej strategicznych propozycji dotyczących alternatywnej polityki azylowej, migracyjnej i mobilności pomiędzy krajami, oraz opracowania innowacyjnych praktyk w zakresie solidarności społecznej na poziomie Unii Europejskiej.

W porównaniu z poszczególnymi rządami krajowymi, miasta wykazują się większą dynamiką i skutecznością w zakresie zarządzania zjawiskami migracyjnymi, a w szczególności w zakresie przyjmowania i społecznego włączenia nowo przybyłych.

Na przestrzeni ostatnich trzech lat ruchy społeczne oraz grupy i stowarzyszenia obywatelskie odegrały wiodącą rolę w powitaniu migrantów, co stanowi zjawisko o wielkim znaczeniu kulturowym, politycznym, społecznym i praktycznym. W rzeczywistości stanowi to dowód rosnącej świadomości strukturalnego charakteru zjawiska migracji, postawy uznawania powszechnego, kosmopolitycznego prawa do przemieszczania się oraz potrzeby doświadczenia obywatelstwa europejskiego na poziomie miasta, w zakresie szerokiego włączenia wychodzącego poza

pochodzenie narodowe. Taka postawa ma znaczące konsekwencje polityczne (160 tys. protestujących w Barcelonie w dniu 18 lutego 2017 r., domagających się od rządu hiszpańskiego otwarcia granic dla osób ubiegających się o status uchodźcy; 100 tys. w Mediolanie dnia 20 maja 2017 r. żądających „mostów, a nie murów, solidarności i gościnności”). Obejmuje ona także szeroko zakrojony, praktyczny wyraz w postaci tysięcy spontanicznych inicjatyw i/lub aktów wzajemnej współpracy mających na celu zapewnienie dachu nad głową, wyżywienie, wsparcie prawne, pomoc medyczną, kształcenie, edukację kulturową oraz poszukiwanie możliwości zatrudnienia.

Zaangażowanie przejawiają także lokalne instytucje, począwszy od władz miejskich, które wchodzą w konstruktywne relacje horyzontalne uwzględniające skład społeczny uchodźców i migrantów, oraz wychodząc naprzeciw inicjatywom pochodzącym z szeregów społeczeństwa obywatelskiego i aktywnych postaw obywatelskich. Właśnie taki rodzaj współpracy decyduje o sytuacji, w której przestrzeń miejska i metropolitalna staje się „Miastem solidarności”.

3) Krytyka Polityczna

Krytyka Polityczna to założona w Warszawie organizacja społeczeństwa obywatelskiego (CSO), zaangażowana w działania interdyscyplinarne na obszarze Europy Środkowo-Wschodniej oraz Ukrainy. Kwestia intelektualnej i kulturowej marginalizacji krajów Europy Środkowo-Wschodniej, a w szczególności Grupy Wyszehradzkiej od upadku komunizmu, wskazała na potrzebę ponownego spojrzenia na kulturę demokratyczną w regionie, także w kontekście Unii Europejskiej. *Krytyka Polityczna*, sieć intelektualistów i aktywistów z siedzibą w Polsce, pełni kluczową rolę w tym procesie, a za cel postawiła sobie promowanie idei „głębokiej integracji europejskiej”.

Organizacja ta zaangażowana jest w kilka inicjatyw skupiających się wokół wydawanego czasopisma oraz niezależnego portalu internetowego z aktualnościami. Ponadto prowadzi

ona wydawnictwo oraz 20 klubów i świetlic w całym kraju. Organizacja ta stanowi dobry przykład solidarności „horyzontalnej” czy też geograficznej pomiędzy krajami Grupy Wyszehradzkiej i nie tylko, poza tym wykazuje ona wertykalną solidarność polityczną z lokalnymi inicjatywami oddolnymi, pokonując przepaść pomiędzy intelektualistami a resztą społeczeństwa.

Skuteczność modelu realizowanego przez *Krytykę Polityczną* najlepiej uwidacznia jej zdolność do podtrzymywania inicjatyw transgranicznych przez długi okres czasu, rozwoju idei intelektualnych nie tylko w ramach krótkotrwałych projektów indywidualnych, lecz także rozciągających się na kilka lat w przestrzeni jednocześnie globalnej i wyraźnie określonej politycznie w ramach Europy. Jednym z uwarunkowań tej skuteczności jest ciągła współpraca pomiędzy różnymi organami samej organizacji: dobrym przykładem będzie tu zwłaszcza wzajemne oddziaływanie pomiędzy wydawnictwem, spotkaniami „Agora” i warsztatami „Demokracja 4.0”. Potrzeba organizowania spotkań dla intelektualistów w świecie rzeczywistym powstała *na skutek* ograniczeń w wydawnictwie pozycji intelektualnych. Ale to był eksperyment, a wnioski wyciągnięte podczas *dialogu* z grupami włoskimi i hiszpańskimi w ramach warsztatów „Demokracja 4.0” pomogły *udoskonalić i rozszerzyć* trwający już proces. To z kolei miało wpływ na rodzaje debat podejmowanych przez wydawnictwo.

Innymi słowy, dla *Krytyki Politycznej* solidarność ponadgraniczna stanowi rezultat efektywnych procesów zarządzania wewnętrznego, w których kontakty nawiązane w ramach jednej inicjatywy wykorzystywane są do powiadamiania o innym działaniu zaplanowanym na przyszłość. W praktyce tego rodzaju organizacja hybrydowa łącząca działalność online/offline możliwa jest dzięki efektywnemu wykorzystywaniu infrastruktury europejskiej w postaci możliwości odbywania tanich lotów, uprzednio istniejących kontak-

tów w ramach lokalnych sieci aktywistów oraz korzystaniu z technologii cyfrowej. Wszystkie te elementy są jednakże zsynchronizowane przez samą organizację *Krytyka Polityczna* celem ułatwienia nieprzerwanego przepływu wiedzy pomiędzy polskojęzycznymi społecznościami „krajowymi” a różnymi współpracownikami międzynarodowymi.

Wyciągnięte wnioski i zalecenia dotyczące polityki

Wnioski wyciągnięte z trzech studiów przypadku przeznaczone są przede wszystkim dla organizacji społeczeństwa obywatelskiego (CSO). Niemniej jednak niektóre spośród spostrzeżeń wynikających z działania tych trzech organizacji powinny też zostać wzięte pod uwagę przez decydentów.

1) W jaki sposób należy organizować aktywizm ponadgraniczny?

W odniesieniu do doświadczeń *Krytyki Politycznej*, można wyciągnąć ogólne wnioski dotyczące struktury wewnętrznej organizacji społeczeństwa obywatelskiego (CSO).

Przede wszystkim jako podstawowe narzędzie polityczne należy uznać przekład (tłumaczenia). Jak wykazała *Krytyka Polityczna*, komunikacja poliglotyczna może stanowić ułatwienie w znacznie szerszym zakresie niż tylko przekazywanie neutralnych informacji w nowych kontekstach. Odpowiednio zastosowane przetłumaczone materiały aktywnie budują przestrzeń kulturową oraz formy współpracy kulturowej.

Po drugie, zastosowanie mediów cyfrowych i społecznościowych, a także innej infrastruktury paneuropejskiej, może umożliwić rozwój społeczności zarówno w chwilach intensywnych wydarzeń (jak spotkania i warsztaty w świecie rzeczywistym) jak i w ramach komunikacji długofalowej (grupy online). Jednakże obydwa rodzaje komunikacji muszą współist-

nieć. Dobrym przykładem są warsztaty „Demokracja 4.0”, w ramach których zorganizowano kilka spotkań w świecie realnym, na których dyskutowano o narzędziach cyfrowych. Wnioski wyciągnięte z tych spotkań posłużyły do wykorzystania tych właśnie narzędzi w celu wdrożenia dalszych działań odbywających się na ulicach, placach i w innych miejscach publicznych, a także odnowienie spotkań „Agora”. Można pokusić się o konkluzję, że technologie cyfrowe sprzyjają solidarności tylko wtedy, gdy sprzyjają powstawaniu nowych punktów spotkań politycznych.

Ponadto specyfika regionalna może zadziałać jak trampolina do działań solidarnościowych na większą skalę. Jednym z powodów, dla których inicjatywy paneuropejskie *Krytyki Politycznej* są tak skuteczne, jest fakt, że powstawały one w sposób stopniowy. Zaczęło się od kładzenia nacisku na region wyszehradzki, a potem zatoczono szersze kręgi. Nawet w procesach komunikacji ponadgranicznej doświadczenie krajowe i lokalne nadal pozostaje siłą stabilizującą.

Ponadto opisane przez nas przypadki pokazują, że określone partnerstwa długofalowe przynoszą najbardziej owocne skutki. Przypadek partnerstwa ukraińskiego wskazuje, jak istotną rolę w tworzeniu efektywnych struktur ponadgranicznych odgrywają lata utrzymywanej komunikacji i budowania społeczności. Kiedy dwunarodowa instytucja została założona w roku 2010, uczestnicy nie zdawali sobie sprawy z różnych punktów zwrotnych czekających ich w nadchodzących latach ani z tego, jak obopólnie korzystna ta struktura się okaże. Ponieważ w chwili wybuchu konfliktu na Ukrainie społeczność ta była już ugruntowana, była ona gotowa stawić czoła niespodziewanym wyzwaniom, mając za sobą trwałą instytucję, zdolną do przetrwania rozwoju wydarzeń.

Na koniec, koniecznie należy zaznaczyć, że sama UE od dawna sprzyja solidarności. Abs-

trahując od krytyki określonych instytucji, działalność *Krytyki Politycznej* stanowi dobry przykład tego, jak UE pozostaje przestrzenią z pewnymi nowatorskimi przywilejami dla organizacji pracujących na rzecz budowania solidarności wykraczającej poza granice narodowościowe i klasowe. Fakt, że taka innowacyjna forma aktywizmu kulturowego zakorzeniła się w Polsce, przeciwko takim właśnie nacjonalistycznym i oligarchicznym formom opozycji, dowodzi wartości demokratycznej tej już istniejącej ponadgranicznej przestrzeni politycznej. Wolność słowa i swoboda przemieszczania się są dziś atakowane ze wszystkich stron, ale formy solidarności zapoczątkowane przez przedstawicieli społeczeństwa obywatelskiego w całej UE ukazują, ile pracy u podstaw wykonano już w celu obrony i przededefiniowania tych pojęć na użytek przyszłości.

2) W jaki sposób można uzyskać współpracę pomiędzy organizacjami oraz wchodzącymi w ich skład aktywistami, i nadać jej impet?

Przedstawiony przykład strajku ponadgranicznego uwidacznia, jak istotną rolę pełnią media w nadawaniu impetu sprawom. Media społecznościowe stanowią potężne narzędzie, ułatwiając nawiązywanie i utrzymywanie kontaktów na poziomie komunikacji pomiędzy zaangażowanymi osobami, które napotykają znacznie większe trudności w koordynowaniu konkretnych działań. Można by skonstatować, że te same technologie cyfrowe, które biorą udział w wyzyskiwaniu pracowników, zostały wykorzystane przy organizowaniu walki przeciwko wyzyskowi. Niemniej jednak prawdą jest, że strategia budowania poczucia przynależności oraz identyfikowania się jako części rozwijającego się ruchu stanowi kluczowe wsparcie dla organizacji społeczeństwa obywatelskiego (CSO).

Ponadto wydaje się, że skutecznie działające lokalne społeczności zaangażowane w walkę o prawa pracownicze zasadniczo opierają się na uprzednio istniejących sieciach aktywistów,

tak jak w przypadku ponadgranicznego strajku społecznego, gdzie upolitycznieni aktywiści wchodzący w skład zbiorowości pracowniczych występowali w roli pośredników w sferze ponadgranicznej.

Na ogół utworzenie konkretnych mechanizmów koordynowania wysiłków podejmowanych w różnych krajach jest sprawą przyszłości. Większość aktywistów koncentruje się głównie na lokalnych dążeniach, gromadzeniu sił, rekrutowaniu uczestników, itd. Tym samym, z jednej strony zasoby przeznaczone na kontakty ponadgraniczne są raczej ograniczone, a z drugiej strony raczej trudno jest stworzyć wspólną ponadgraniczną agendę, kiedy ma się do czynienia z odmiennymi kontekstami prawnymi.

Pracownicy i aktywiści mają głębokie poczucie konieczności poszerzenia zakresu prowadzonej przez nich walki, mając na celu osiągnięcie takiego samego ponadgranicznego poziomu, na którym znajdują się firmy. W podobnym tonie, badacze wskazują, że przeniesienie walki na poziom ponadgraniczny może być o wiele bardziej owocne niż czekanie na interwencję decydentów.

3) W jaki sposób można uzyskać współpracę pomiędzy społeczeństwem obywatelskim a przedstawicielami państwa, i nadać jej impet?

Z analizy przypadku „Miasta solidarności” wynika jasno, że potrzebna jest reforma strukturalna ram regulacyjnych na poziomie Europy i poszczególnych krajów, przewidująca modyfikację obecnie wiążących konwencji międzynarodowych dotyczących prawa do azylu, oraz bardziej wspierającą politykę migracyjną dokonującą podziału obowiązków i obciążeń na poziomie ponadgranicznym.

Komisja Europejska i Rada Europejska powinny docenić w sensie politycznym jak i finansowym rolę odgrywaną przez miasta, a

władze lokalne powinny posiadać jak najszersze autonomiczne uprawnienia polityczne i finansowe w kwestiach migracyjnych nadane przez rządy poszczególnych krajów.

Zbudowanie stabilnych i rozwiniętych sieci ponadgranicznych pomiędzy miastami jest konieczne, gdyż zapewnia to lepszą wymianę dobrych praktyk i modeli przyjmowania oraz włączenia społecznego, możliwość mówienia jednym głosem przy prowadzeniu negocjacji z instytucjami europejskimi oraz rządami krajowymi, oraz możliwość rozwoju autonomicznej polityki pomiędzy miastami, z pominięciem bezpośredniej kontroli państwa.

4) Podsumowanie wyciągniętych wniosków oraz zalecenia dotyczące polityki

- Przekład stanowi istotne narzędzie polityczne.
- Należy kultywować spotkania w świecie realnym, jak i za pośrednictwem technologii cyfrowych.
- Specyfika regionalna może zadziałać jak trampolina do działań solidarnościowych na większą skalę.
- Najbardziej owocne skutki przynoszą konkretne partnerstwa długofalowe.
- Unia Europejska już sprzyja solidarności, i powinna korzystać ze sposobności jej dalszego rozwoju.

Parametry badawcze

Każde spośród trzech omawianych studiów przypadku przedstawia nieco inne podejście metodologiczne, ponieważ każda organizacja/sieć działa inaczej w oparciu o własne potrzeby i wymogi strukturalne. Niemniej jednak w analizie jakościowej tych trzech przykładowych przypadków wyeksponowano określone kryteria.

1) Sieci ponadgraniczne w „gospodarce fuch” oraz ponadgraniczny strajk społeczny

Przyjęliśmy następujące cele i kryteria ewaluacji:

- Ocena stanu rozwoju sieci solidarności ponadgranicznej wśród pracowników dorywczych, w szczególności celem ustalenia, czy noszą w sobie potencjał do reorganizacji walk o prawa pracownicze na poziomie ponadgranicznym.
- Określenie wpływu wywartego przez ponadgraniczny strajk społeczny na grupy krajowe działające na rzecz praw pracowników dorywczych, na podstawie określonych studiów przypadku (np. pracownicy Deliveroo w Wielkiej Brytanii; pracownicy Amazon we Włoszech).
- Ustalenie, w jakim stopniu ponadgraniczny strajk społeczny zjednoczył we wspólnych ramach politycznych grupy społeczne lub „klasowe”, które w przeciwnym razie mogłyby pozostać odrębne.
- Ustalenie, w jakim stopniu ponadgraniczny strajk społeczny zbudował solidarność pomiędzy grupami migrantów a pracownikami dorywczymi oraz pozwolił zidentyfikować punkty wspólnych interesów politycznych.

2) Miasta solidarności

Przyjęliśmy następujące cele i kryteria ewaluacji:

- Ocena możliwości przejścia z poziomu inicjatyw nieformalnych na projekty bardziej złożone i długofalowe.
- Badanie przykładów praktyk, które można wyodrębnić, opracować i przetestować jako modele praktyk w zakresie solidarności ponadgranicznej.
- Zbadanie, które z tych doświadczeń okazały się skuteczne w ich założeniach i wynikach; zrównoważone z punktu widzenia środowiskowego, społecznego i finansowego; atrakcyjne w kontekście tworzenia pozytywnych wartości, kultury i wyobrażeń; odtwarzalne na większą skalę.

- Określenie wytycznych zorientowanych na zastosowanie, przeznaczonych do odtwarzania i rozpowszechnienia w krajach europejskich w najbliższej przyszłości.

3) Krytyka Polityczna

Przyjęliśmy następujące cele i kryteria ewaluacji:

- Ustalenie, w jaki sposób *Krytyka Polityczna* tworzy trwającą debatę publiczną na temat Europy, jednocześnie prowadząc zdecydowane działania przeciwdziałające różnym formom marginalizacji i izolowania.
- Zbadanie, w jaki sposób ta organizacja buduje solidarność ponad historycznymi liniami podziału Europy, w szczególności w ramach krajów Grupy Wyszehradzkiej, poprzez pracę z przedstawicielami społeczeństwa obywatelskiego w regionie.
- Oszacowanie, w jakim stopniu *Krytyce Politycznej* udało się wypełnić lukę w dyskursie pomiędzy środowiskiem intelektualistów a środkami masowego przekazu, tym samym przyczyniając się do wywołania szerszej debaty publicznej na temat solidarności ponadponadgranicznej.